

Sighișoara și zona imediat apropiată nu a fost un loc în care a prins foarte mult greco-catolicismul. Este destul de greu de abordat din punct de vedere istoric zona Sighișoara. Vechiul scaun al Sighișoarei lăsa pe dinafară multe localități apropiate geografic și îngloba altele mult mai îndepărtate (ex: Albeștiul era în Com. Alba S, Boiu în Com. Târnava, iar Bunetiul sau Netusul erau la Sighișoara.) Mai târziu Județul Târnava Mare lăsa și el localități relativ apropiate de Sighișoara pe dinafară (ex. Nades, Viișoara) și includea localități ca Șeica Mare sau Hoghiz, care sunt la o distanță de peste 50 km și nici nu au avut un trecut administrativ comun. În împărțirea administrativă de astăzi are aceleași „păcate”. Localități apropiate și care au fost de secole, arondate administrativ la Sighișoara, sunt în alt județ (Laslea, Mălâncrav...). Plecând ce la aceste considerente credem că aria la care putem face referim trebuie să fie mai degrabă geografică, sau să cuprindă localitățile a căror viață economică sau de altă natură gravitează astăzi în jurul Sighișoarei. Vechile împărțiri administrative fac într-o anumită măsură dificilă o cercetare ca aceasta de față.

La nivelul Transilvaniei potrivit conscripției lui Inochiente Micu din 1733 existau: 2742 preoți greco-catolici și numai 453 ortodocși¹. Ca urmare a acțiunii lui Sofronie (1761-1762) „zeci de sate au părăsit uniția”².

În conscripția generalului Bukov din 1762 avem³:

- 2 250 preoți uniți, 25 223 de familii unite și 515 biserici unite;
- 1 365 preoți ortodocși, 128 635 de familii ortodoxe și 1362 de biserici ortodoxe.

În majoritatea scaunelor săsești parohiile sunt trecute fără preoți. Dacă în alte zone au existat situații încordate, în urma activității călugărului Sofronie de la Cioara, în zona noastră nu sunt semnalate situații deosebite. În Istoria Bisericii Ortodoxe Române al lui Mircea Păcurariu nu am găsit referiri la aceste localități.

În condițiile în care Biserica Ortodoxă nu mai era recunoscută oficial în Transilvania, de către autoritățile imperiale, în tipul lui Inochentie Micu apele erau destul de tulburi în ceea ce privește împărțirea în „uniți” și „neuniți”. Totuși câțiva preoți, din unele

¹ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române. vol 2*, București, 1992, p. 362,

² *Ibidem*, p. 387.

³ Virgil Ciobanu, *Conscripția lui Bucov*, în Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj, nr. III, 1924-1925, p.616-700.

sate din zonă, apar ca uniți și li se știe numele (Feleag, Vânători, Criș, Beșa)⁴.

După numirea unui episcop ortodox pentru Transilvania în anul 1761 în persoana lui Dionisie Novacovici se mai limpezesc apel în legătură cu cele două confesiuni ale românilor.

În tabelul de mai jos este prezentată o situație a localității în care sunt amintiți greco-catolici potrivit conscripției lui Bukov.

Tabel nr.1.

Localitatea	Nr. familii	preot	biserică
Daneș	-	1	-
Bodogaia	3	2	-
Jacul Unguresc	12	-	-
Vețca	11	-	-
Retiș	4	2	-
Vânători	2	2	-
Albesti	6	1	-
Feleac	2	-	-
Zoltan	-	1	-
Mălanrav. Rondola	54	1	1
Jacul Românesc	6	1	-
Boiu	1	1	-

Interesant este faptul că în secolul al XIX-lea în unele localități nu mai întâlnim greco-catolici, deși potrivit conscripției lui Bukov în secolul anterior existau. În alte localități greco-catolicii își sporesc numărul, dar apar noi parohi care acum nu sunt amintite în secolul XVIII. Este aproape imposibil să stabilim ce s-a întâmplat cu adevărat deoarece izvoarele demografice, conscripțiile, ne oferă doar într-o anumită măsură informații utile. Localitățile apar *unite* sau *neunite* și preoții *uniți* sau *neuniți* funcție de împrejurările tulburi din secolul al XVIII-lea, când un preot putea să teacă la *uniație* fără enoriași sau situații când sătenii au trecut la „uniație” cu preot cu tot dar au revenit la ortodoxie la îndemnul preotului, nemulțumit de autorități. În zona la care face referire studiul de față am întâlnit în Șematismele greco-catolice câteva evenimente legate de trecerea de la o biserică la alta, fără a avea o amploare deosebită. În Șematismul din anul 1900 se fac câteva referiri la faptul că unele localități ar fi fost unite, dar „*au fost dezbinat de la unire*” încă din veacul al XVII-lea. Potrivit Șematismului amintit în Sântioana, Hoghilag, Prod, Ibașfălău, Hundorf, Zagăr și altele

⁴ Drăgan Gheorghe, *Protopopiatul Ortodox Român Sighișoara în secolele XIX-XX*, Lucrare metodică-științifică pentru obținerea gradului didactic I, Sighișoara, 2010, p. 102-104.

„neuniți pe la anul 1733 se aflau foarte puțini, dezbinarea de către Sfânta Biserică a Romei s-a făcut mai târziu...”⁵. Tot din aceeași sursă aflăm că Filia Albești număra pe vremea ep. Klein 350 de suflete greco-catolice „dezbinarea de biserică uită s-a întâmplat încă din veacul al XVIII-lea. Biserica avea avere care consta din loc arător 9 iugăre și cositor 13 care de fân. Preot avea dar nu i se scie[știe sau scie??].... Vnătorul pe vremea aceea „avea 100 de suflete care s-au dezbinat tot în veacul al XVIII-lea”⁶. Un episod de încercare de trecere la unire îl întâlnim în Saschiz, când dascălul Emanuel Călugăr atrage la unire 20 e familii⁷. De aici au apărut o mulțime de neînțelegeri și scandaluri fapt ce determină intervenția autorităților guberniale. A urmat disputa pentru Biserică, iar în anul 1828 autoritățile au luat decizia ca două duminici să o folosească ortodocșii și una greco-catolicii. Pentru uniți venea un preot din Bodogaia. Situația aceasta a durat până după anul 1850 după care familiile unite au revenit la ortodoxie. Nu este exclus ca asemenea episoade să se fi petrecut și în alte localități din zonă, dar nu avem cunoștință de ele, mai ales că în *Șematismul ...* din anul 1900 întâlnim des idea că unii credincioși greco-catolici „s-au dezbinat de la unire în veacul al XVIII-lea”.

Situația greco-catolicilor în zonă, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului următor, potrivit Șematismelor din anii 1886, 1900 și 1932 este prezentată în tabelul de mai jos⁸.

Tabel nr.2

Parohia cu filiile și protopopiatul de care aparțineau	Nr. credincioși an			Biserică	Casă parohială
	1886	1900	1932		
1. Bodogaia de Jos (prot. Odorheiu)	80	-	-	De lemn	
2. Hundorf (Viișoara); g-c majoritari	320	453	572		
Dumaldu	14	8	7		
Prod	72	83	23		
3. Eliseni (prot. Odorheiu)	140	170	134	De lemn	De lemn
Boiu	5	5			
Albesti	10	20	24		
Vânători	2	-	7		

5 *Șematismul veneratului cler al Arhiepiscopiei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș pe anul Domnului 1900*, Tipografia seminarului Arhiepiscopesc, Blaș, 1900, p. 347.

6 *Ibidem*, p. 464.

7 Pr. Al. Enache, *Șchiță monografică a parohiei ortodoxe a comunei Saschiz*, 1956, p. 3-4.

8 *Șematismul veneratului cler al Arhiepiscopiei Mitropolitane Greco-Catolice Române de Alba Iulia și Făgăraș ...*, Tipografia seminarului Arhiepiscopesc, Blaș, pe anii: 1886, 1900 și 1932.

Vidacut	10	10	6		
Soard	5	6	4		
Sapartoc	35(?)	-	-		
4. Ibasfalău (Dumbrăveni) parohie și proropopiat ; g-c majoritari	630	830	1057	De piatră	De piatră
Hohgilag	3	10	16		
Laslea	4	6	11		
Sighisoara	10	50	164		
Danes	-	-	6		
5 Jacul Românesc (prot. Ibasfalău)	103	125	142	De lemn	De lemn
Jacul Unguresc	8	5	2		
Uilac	2	8	2		
Vetca	52	-	8		
Szt. Demeter	8	-	-		
6. Noul Săsesc (prot. Ibasfalău)	148	?	216	De piatră	De piatră
7. Țigmandru(prot. Ibașfalău); g-c mai.	338	?	305	De piatră	De piatră
Kendu	12	?	8		
Măgherus	12	?	12		
Nadeș	27	?	7		

Comparând datele oferite de șematisme cu cele ale recensămintelor oficiale constatăm că nu corespund întotdeauna. Șematismele amintesc greco-catolici (cei drept un număr mic) acolo unde în recensământul oficial al statului nu apare nici măcar unul.

În Sighișoara după anul 1918 crește numărul greco-catolicilor. Acest fenomen se explică prin faptul că odată cu actul de la 1918 au pătruns în aparatul administrativ o serie de funcționari români veniți din alte zone și în același timp nevoia de forță de muncă în industrie atrage persoane din diferite zone, printre care și greco-catolici. În perioada interbelică aici a funcționat o capelă. Datele sunt contradictorii. Șematismul din anul 1932 spune că această capelă era din anul 1928 și avea 164 de credincioși. În Monografia Județului Târnava Mare este specificat faptul că această capelă funcționează din anul 1936 și avea 871 de credincioși în anul 1941⁹. Se pare că decizia înființării a fost luată în 1928 și a început să funcționeze mai târziu din moment ce, în cadrul unei ședințe a adunării protopopești ortodoxe, protopopul Emilean Stoica se arată nemulțumit de faptul că se înființează parohia greco-catolică în Sighișoara¹⁰. Este vorba de ședința din 16 mai 1929 unde se dă citire raportul general al Protopopiatului Ortodox Sighișoara, iar nemulțumirea pleacă de la faptul că guvernul condus de Iuliu

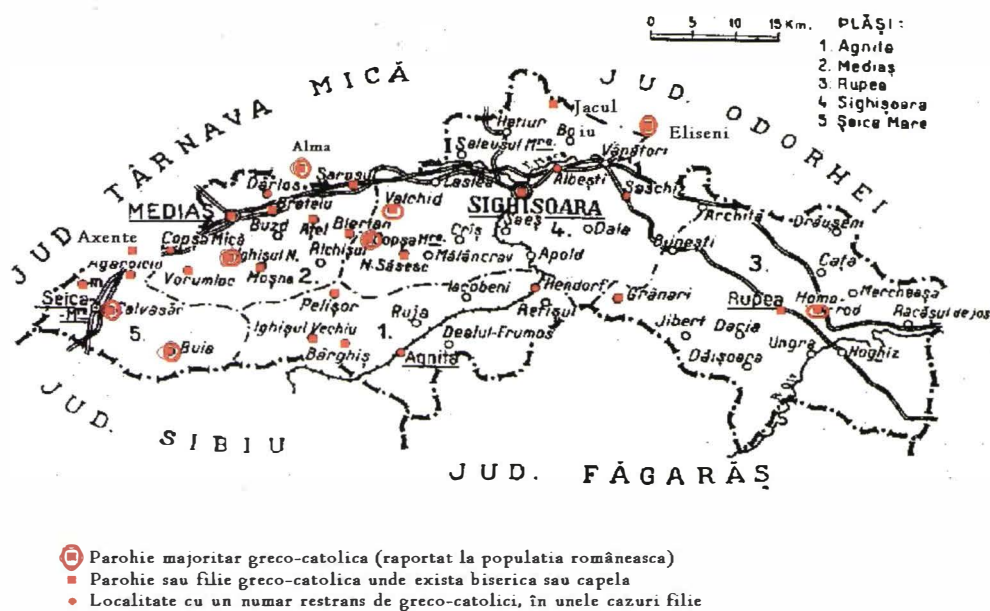
⁹ Monografia Județului Târnava Mare, Tipografia Miron Neagu, Sighișoara, 1943, p. 361.

¹⁰ Ioan Boian, *Istoricul Protopopiatului Ortodox Român Sighișoara*, Sighișoara, 2002, p. 56.

Maniu înființează această parohie în Sighișoara dându-i loc de biserică o sală în actuala primărie, fără să țină cont de numărul de credincioși pe care îl are acest cult. Practic se reproșează faptul că Iuliu Maniu fiind greco-catolic favorizează cultul greco-catolic. Nu știm cât a funcționat capela greco-catolică în imobilul primăriei, dar se pare că, o anumită perioadă, înainte de anii comunismului, era situată undeva pe strada Șteo Iosif.

La nivelul Județului Târnava Mare exista un număr destul de mare de greco-catolici, dar în zona Mediașului și în zona de graniță cu secuii. Pentru o imagine de ansamblu al județului T. Mare, dar mai ales a zonei Sighișoarei am realizat hărțile de mai jos. Marcajele de pe hărți au fost realizate pe baza informațiilor aflate în Monografia Județului Târnava Mare¹¹.

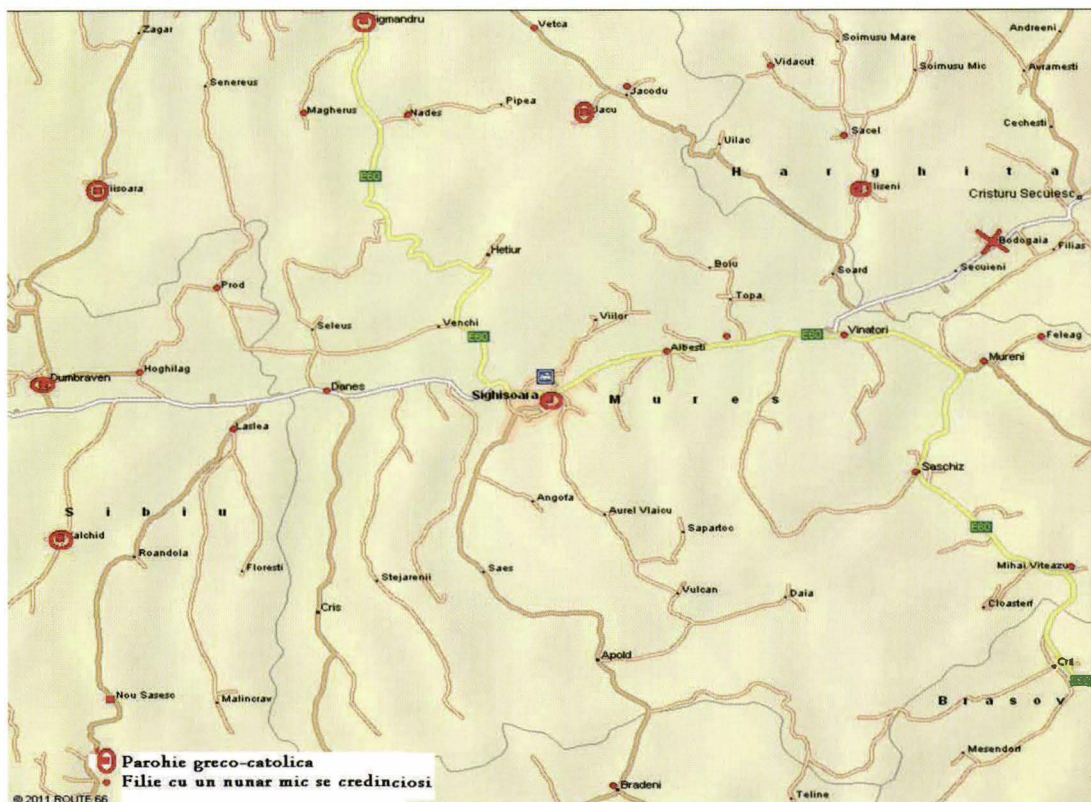
Harta nr 1 – Județul Târnava Mare

Se poate observa că în imediata apropiere a Sighișoarei nu avem o parohie majoritar greco-catolică. În fostul scaun săsesc Mediaș greco-catolicismul a prins mult mai bine.

¹¹ *Monografia Județului Târnava Mare*, Tipografia Miron Neagu, Sighișoara, 1942, p. 350-363.

Harta nr.2. Sighișoara și zona

În harta de mai sus sunt marcate parahiile greco-catolice și filiile cu nu număr mic de credincioși. Se poate observa că parohii greco-catolice au fost la Eliseni, Jacul Românesc, Țigmandru, Viișoara, Dumbrăveni, Valchid și Sighișoara. Bodogaia avea o biserică și un număr important de greco-catolici (80 în 1886), însă în perioada interbelică aici nu mai apare nici unul, din cauza procesului de maghiarizare anterior anului 1918, iar biserica s-a dărâmat^[1].

Este bine cunoscut faptul că în anul 1948 Biserica Greco-Catolică a fost desființată. În perioada comunistă la Sighișoara se oficiau totuși slujbe într-o casă pariculară aflată în cetate pe strada Tâmplarilor nr. 14, unde participau un număr restrâns de greco-catolici. Este vorba de locuința preotului Camil Peteu, iar cei care luau parte la slujbe, în secret, erau membrii familiei și unii apropiați.

Din informațiile preotului greco-catolic Ciprian Dărăban astăzi în Sighișoara mai sunt 245 de greco-catolici^[2]. Biserica Greco-Catolică din Sighișoara funcționează din anul 1990 în „Biserica Leproșilor” după o înțelegere cu sașii. În perioada

1993-1999 greco-catolicii mai aveau un spațiu în centrul orașului (în curtea fostei autoserviri), unde se țineau ședințe și slujbe secundare. Preoți: Camil Peteu (1990-1991), Ioan Pădurean (1991-1993), Nicolae Țânțăreanu (1993-1996) – destituit, Ioan Costea (1996 - interimar), Emil Jude (1996-2000) și Ciprian Dărăban (2000 – până în prezent).

The Greek Catholicism in Sighișoara and its surroundings
(Summary)

Sighisoara and its surroundings is not a place where the Greek Catholicism has been widely spread. In the Greek Catholic Chronicles from this area there are few events referring to the conversion from one religion to another. In Sighisoara, after 1918, the number of Greek Catholics rose (164 in the year 1928). This phenomenon can be explained by the fact that, after 1918, a lot of clerical Romanians came from other areas; moreover, the need of workforce encouraged people from all over the place to come in this area and among them there were also Greek Catholics. During the interwar years there was a chapel here. According to the Greek Catholic priest Ciprian Dărăban, there are 245 Greek Catholics in Sighisoara today. The Greek Catholic Church in Sighisoara has been serving the community since 1990 in the Leper's Church due to an agreement with the Saxons of Transylvania.